Rapport Länsmuseet Gävleborg 2026:32

LÄNGS VÄG 272 – ARKEOLOGISK UTREDNING I ÖSTERVÅLA

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

Heby Lindsbro 1:68, Heby Olbo 1:25
Östervåla socken
Heby kommun
Uppland

Ida Åhlin

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG

Längs väg 272 – arkeologisk utredning i Östervåla

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

Heby Lindsbro 1:68, Heby Olbo 1:25

Östervåla socken

Heby kommun

Uppland

Rapport 2026:32

Ida Åhlin

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie
Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.
Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se
Rapporter, böcker och mycket annat kan du köpa/beställa i länsmuseets butik butiken@xlm.se

Utgivning och distribution:
Länsmuseet Gävleborg
Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle
www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2026
Omslagsbild: Lämning L2026:3370
Länsmuseet Gävleborg medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons licensen CC-BY, undantag kartmaterialet: © Lantmäteriet, dnr I2018/00110.
ISSN 0281–3181
Print: Trycktrean

Innehållsförteckning

Sammanfattning 5
Inledning 5
Syfte och metod 5
Topografi och fornlämningsmiljö 5
Tidigare arkeologiska insatser 6
Resultat 7
Kart- och arkivstudier 7
Fältarbetet 8
Färdväg L2026:3371 ..... *12*
Område med fossil åkermark L2026:3369 ..... *13*
Stenindustri L2026:3370 ..... *13*
Kvalitetshöjda lämningar 16
Förslag på vidare åtgärder 17
Administrativa uppgifter 17
Referenser 17
Bilaga 3. Schakttabell 18

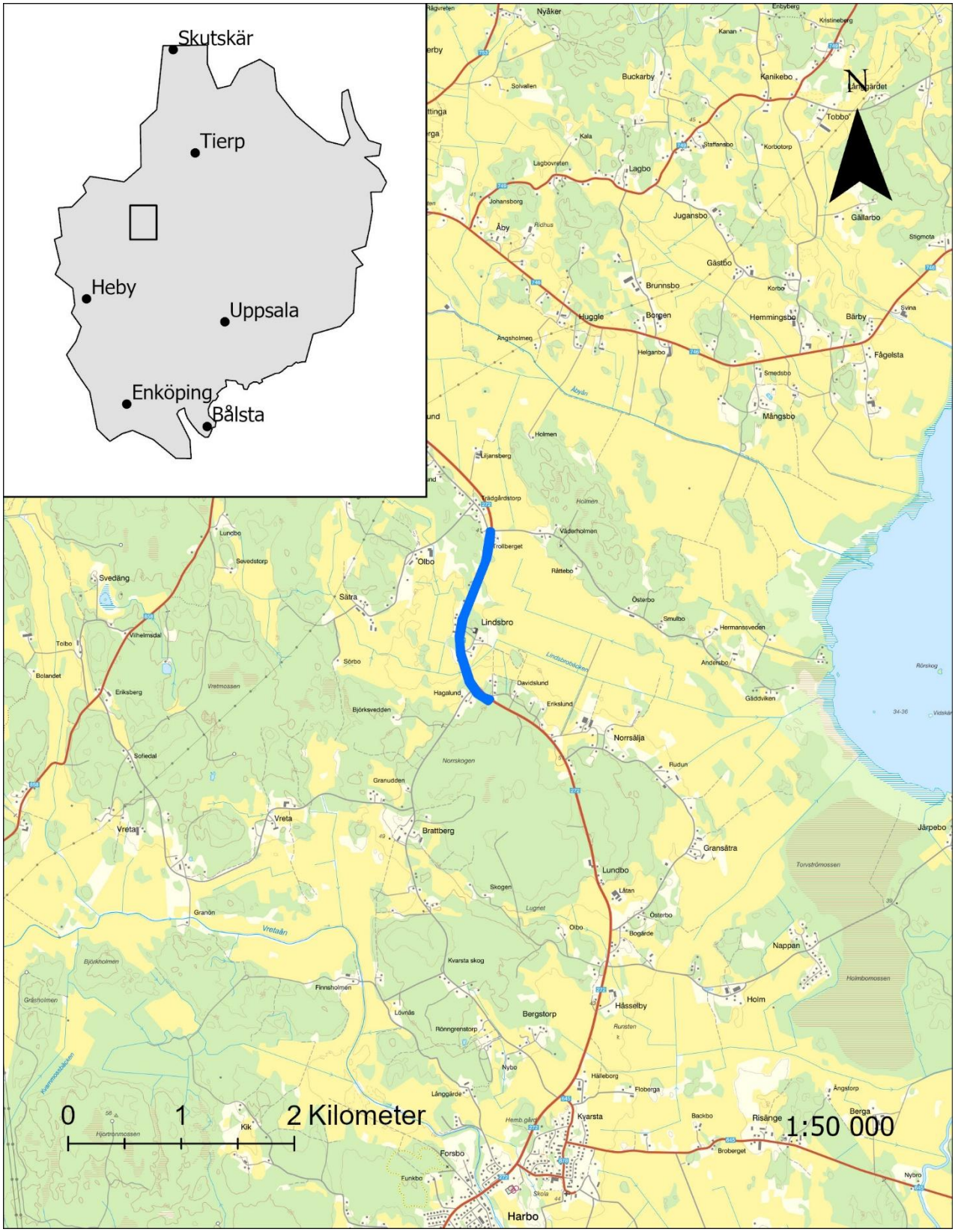

Figur 1. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta. Utredningsområdet är markerat med blått.

Sammanfattning

Länsmuseet Gävleborg har utfört en arkeologisk utredning steg 1 och 2 av ett cirka 2,5 hektar stort område längs väg 272 inom fastigheterna Heby Lindsbro 1:68 och Heby Olbo 1:25, Övervåla socken, Heby kommun. Syftet med utredningen var att identifiera eventuella forn- och övriga kulturhistoriska lämningar som kan komma att beröras av kommande vägbygge.

I första etappen av utredningen registrerades tre nya lämningar – en färdväg (L2026:3371), ett område med fossil åkermark (L2026:3369) och en stenindustri (L2026:3370). Färdvägen är fornlämning och de andra två övriga kulturhistoriska lämningar. Fyra befintliga lämningar (L1944:2182, L1944:1906, L1944:2074, L1944:1907) har kvalitethöjts. I andra etappen togs sökschakt upp med maskin samt provgropar för hand. Inget av antikvariskt intresse påträffades i etapp 2.

Inledning

Länsmuseet Gävleborg har utfört en arkeologisk utredning steg 2 av ett cirka 2,5 hektar stort område, inom fastigheterna Heby Lindsbro 1:68 och Heby Olbo 1:25, Östervåla socken, Uppsala kommun. Utredningen gjordes inför planerad gång- och cykelväg.

Arbetet har gjorts efter beslut av Länsstyrelsen Uppsala län (dnr 8395–2026, 2026-04-16). Utredningen utfördes i juni 2026 av två arkeologer.

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att fastställa om det inom aktuellt område finns okända forn- och övriga kulturhistoriska lämningar. Resultatet ska fungera som beslutsunderlag för Länsstyrelsen Uppsala län inför eventuella fortsatta åtgärder.

Inför fältarbetet har studier av terrängskuggning, höjddata, historiska kartor och arkiv gjorts. Hela utredningsområdet har inventerats okulärt och inom utvalda områden har det även schaktats med traktorgrävare samt grävts provgropar för hand. Påträffade lämningar har fotograferats, beskrivits och mätts in med DGPS. Lämningarna har registrerats i Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregister (KMR). Fyra befintliga lämningar har även kvalitetshöjts i geometri och antikvarisk bedömning (L1944:2182, L1944:1906, L1944:2074, L1944:1907).

Topografi och fornlämningsmiljö

Området ligger ungefär 40–50 meter över havet och sträcker sig längs en del av väg 272 genom åkermark och mindre skogspartier.

Fornlämningsmiljön utgörs till störst del av historiska husgrunder (till exempel L1944:1737, L1944:2012, L1944:2013) och gravar i form av

stensättningar/rösen (till exempel L1944:1936, L1944:2183, L1944:1907). Inom utredningsområdet finns även ett vägmärke känt sedan innan denna utredning (L1944:2181).

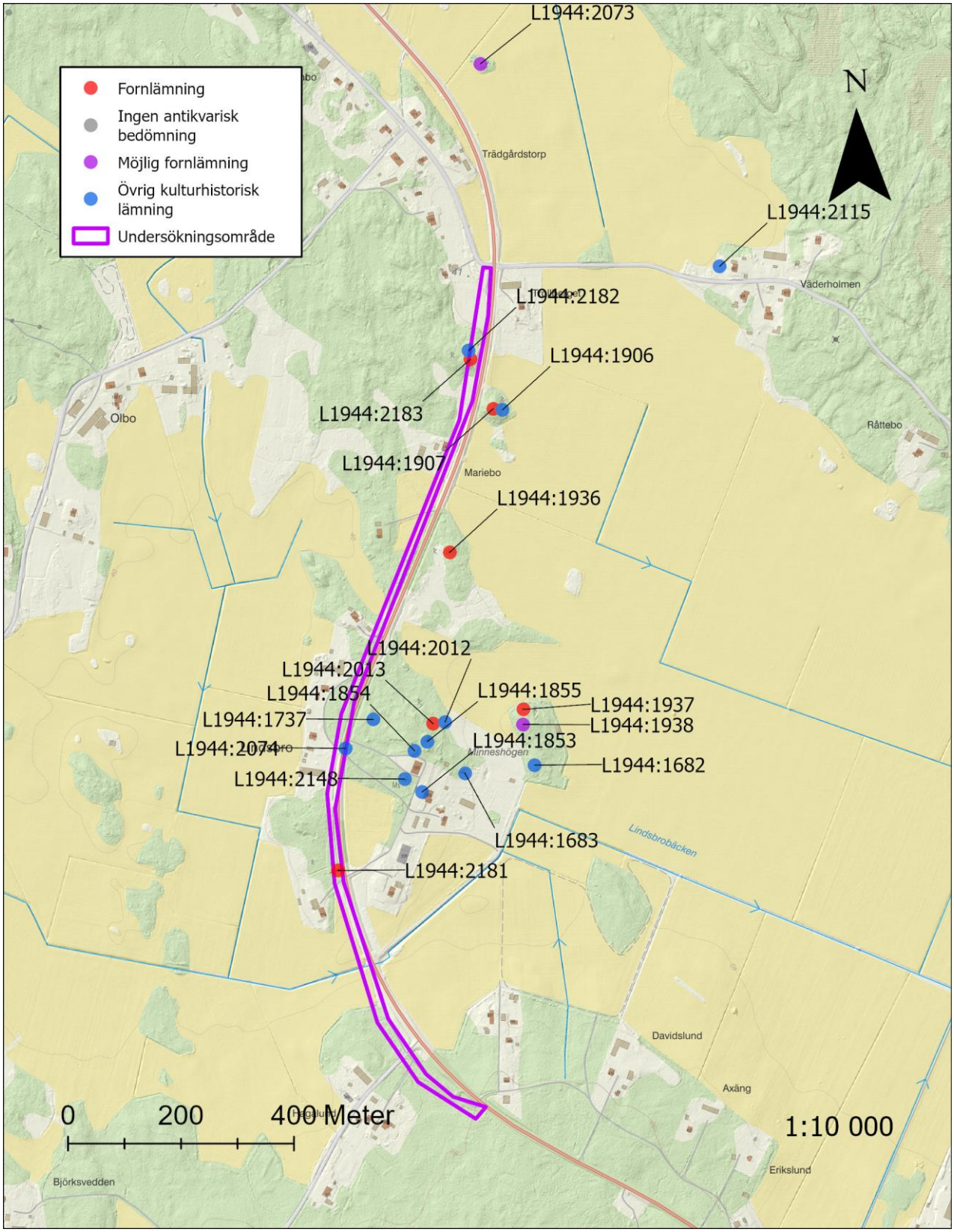

Figur 2. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta över terrängskuggning. Fornlämningsmiljön kring utredningsområdet.

Tidigare arkeologiska insatser

De lämningar som finns inom och i närheten av utredningsområdet påträffades 1990 i samband med Riksantikvarieämbetets revideringsinventering. Under åren 1995 och 1996 utfördes en utredning samt delundersökning av husgrund L1944:2074 (Holm, Qviström & Söderberg 2003).

Resultat

Kart- och arkivstudier

Inför fältarbetet gjordes en genomgång av höjddata, terrängskuggning samt historiska kartor och arkiv.

Under neolitikum låg delar av området under havet. Delen som låg över havsytan utgjordes av en halvö i ett närmast skärgårdslikt landskap. Utredningsområdet ligger emellertid inte i någon intressant del av denna halvö, när det kommer till potentiella stenåldersboplatser (fig. 3).

I terrängskuggningen kan delar av den gamla sträckningen av väg 272 urskiljas. Denna sträckning av landsvägen fanns kvar till åtminstone 1905–1911 (se fig. 7). Landsvägen finns med på kartor från bland annat 1771 (se fig. 4).

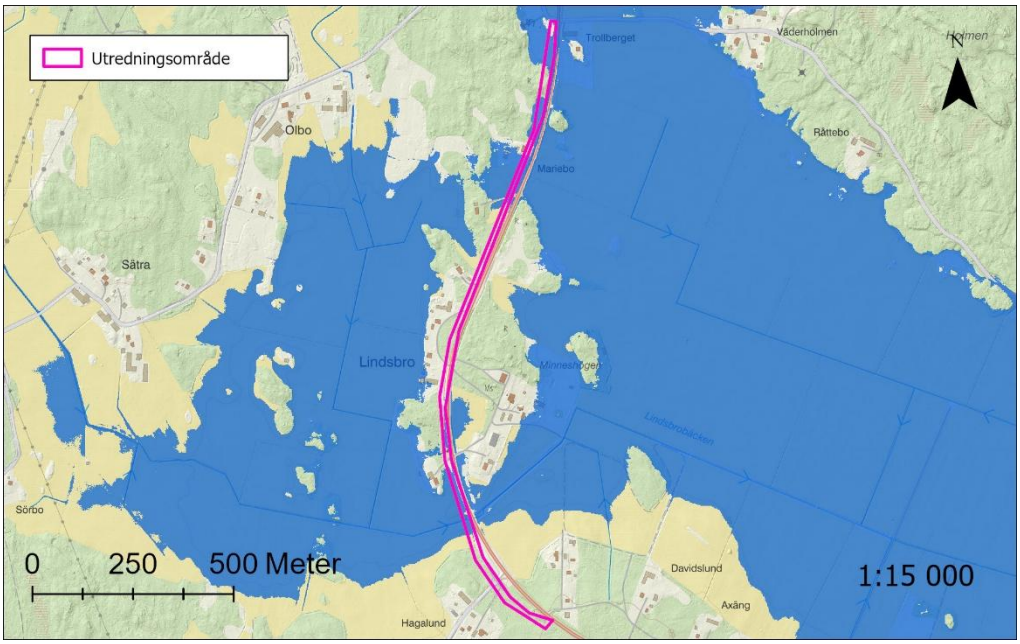

Figur 3. Den neolitiska havsnivån, cirka 40 meter över havet.

Figur 4. Storskifteskarta från 1771, Lantmäterimyndigheternas arkiv (19-öst-51). På kartan syns den gamla sträckningen av landsväg 272, jämför med figur 7.

Fältarbetet

I etapp 1 av utredningen påträffades totalt tre nya lämningar. Dessa utgörs av en färdväg, ett område med röjningsrösen och en lämning efter stenindustri (tab. 1). Under etapp 2 togs totalt 40 schakt upp med traktorgrävare och tre provgropar grävdes för hand. Schakten togs upp i åker- och hagmark som bedömdes ha potential för brons- och järnåldersboplatser. Dock påträffades inget av antikvariskt intresse i något av schakten. Provgroparna togs upp på en höjd med potential för brons- eller järnåldersgravar, men höjden visade sig vara berghäll direkt under torven.

En av de nypåträffade lämningarna (stenindustri L2026:3370) torvades av för att underlätta vid bedömningen av lämningen. En sektion grävdes även i vallen för att förstå konstruktionens uppbyggnad. Under båda etapperna kvalitetshöjdes även fyra lämningar (se *Kvalitetshöjda lämningar* och tab. 2).

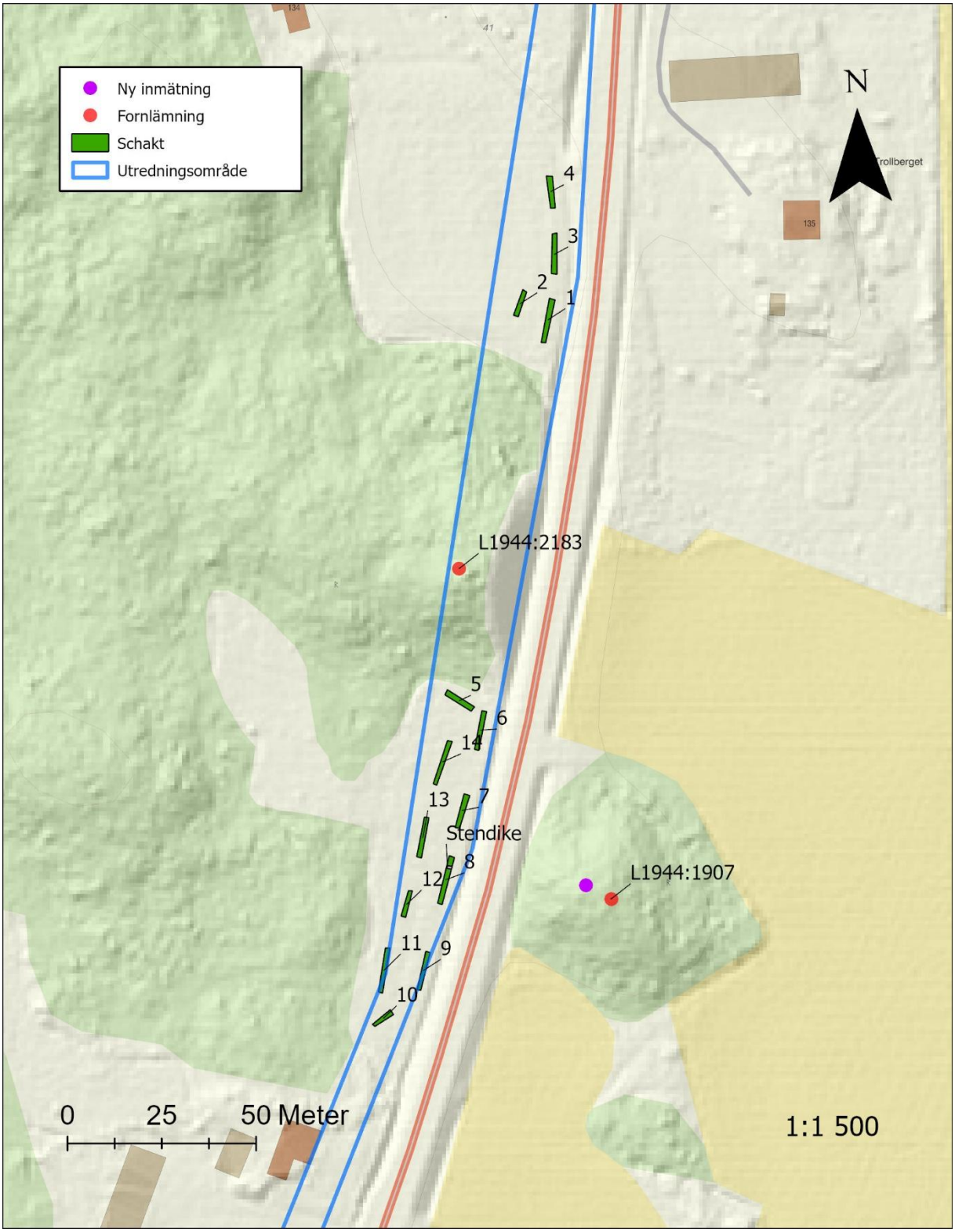

Figur 5. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta över terrängskuggning. Den nya inmätningen markerad med lila är den nya positionen för L1944:1907.

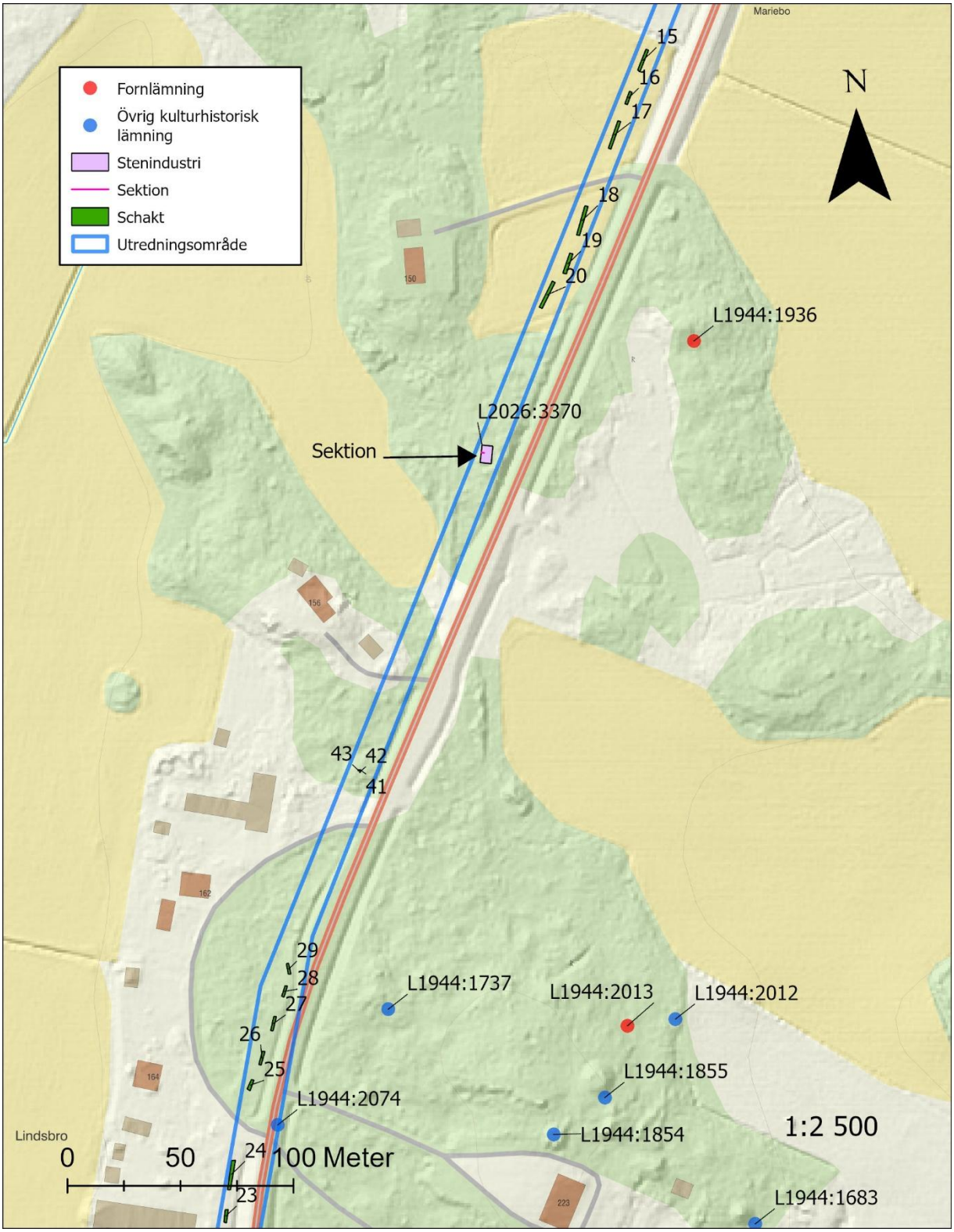

Figur 6. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta över terrängskuggning och en av de nypåträffade lämningarna, L2026:3370 (stenindustri).

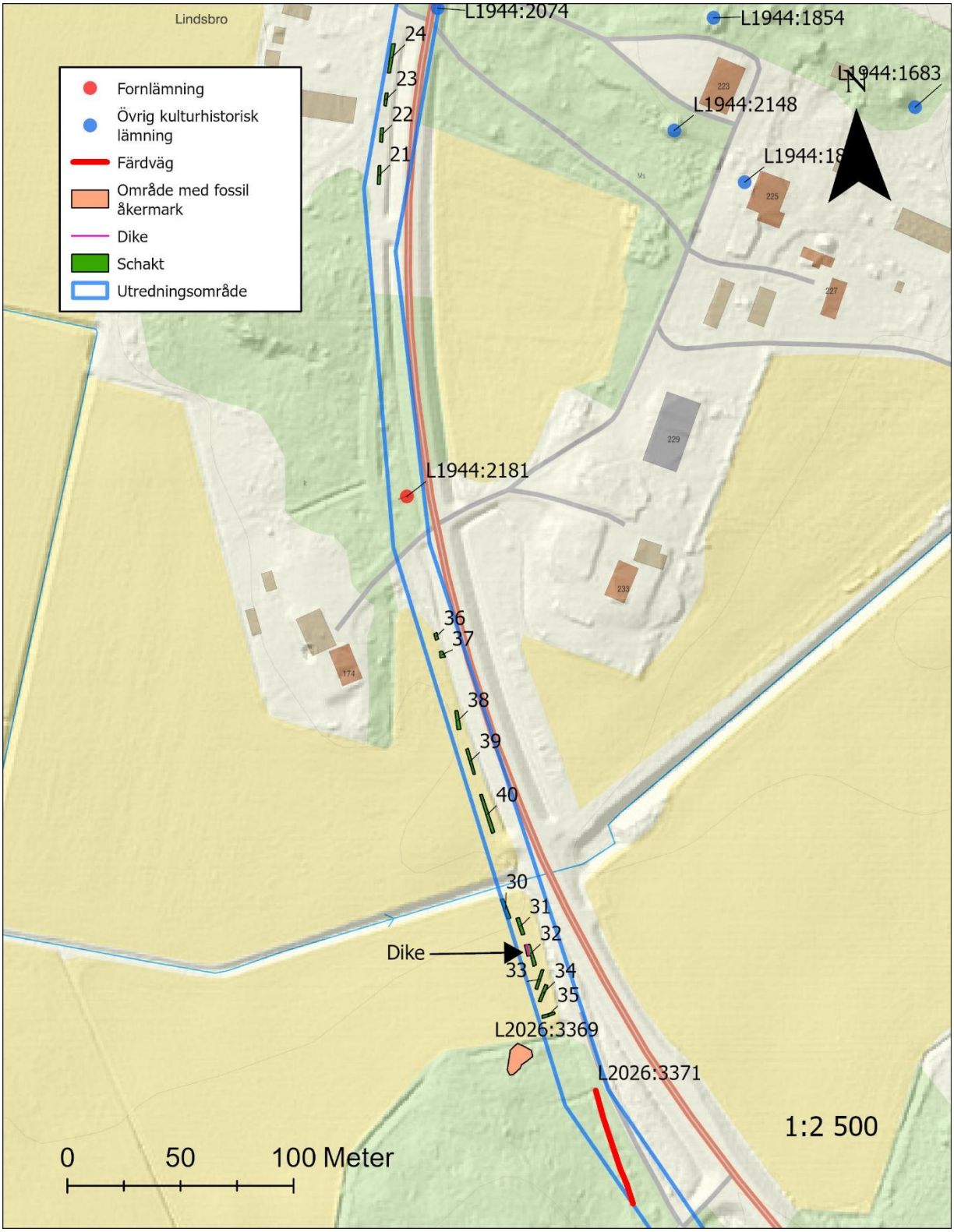

Figur 7. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta över terrängskuggning och två av de nypåträffade lämningarna, L2026:3369 (område med fossil åker) och L2026:3371(färdväg).

Tabell 1. Nypåträffade lämningar.

Nr	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
L2026:3371	Färdväg, ca 90 m l (NNV-SSÖ), 1–8 m br och 0,5–1,2 m h. Uppbyggd av jord och 0,2–0,8 m st sten. Vägen har skurits av den intilliggande vägen i öster och ett dike i den nordligaste delen Låglänt moränmark. Skogsmark, blandskog.	*Fornlämning.* Finns med på storskifteskarta från 1771.
L2026:3369	Område med fossil åkermark, ca 15x10 m st (NÖ-SV), bestående av minst 3 röjningsrösen. 2 röjningsrösen är runda, 2–4 m diam och 0,1–0,4 m h. 1 röjningsröse är avlångt och stenmursliknande, ca 10 m l, 2 m br och 0,4 m h. Flack moränmark. Skogsmark, blandskog.	*Övrig kulturhistorisk lämning.*
L2026:3370	Stenindustri, rektangulär, ca 8x4 m (N-S). I centrum en grop, oval, 2x1,5 m och minst 0,5 m dj. I gropen finns 0,1–0,25 m st stenar. Kring gropen är en vall, 2–4 m br och ca 0,4–1 m h. Rikblockig, flack moränmark. Skogsmark, blandskog.	*Övrig kulturhistorisk lämning.*

Färdväg L2026:3371

I den södra delen av utredningsområdet påträffades en del av den gamla sträckningen av landsvägen. Färdvägen är i form av en vägbank. På kartor från bland annat 1769 till och med 1905–1911, finns den gamla sträckningen för landsvägen (väg 272) utritad (se fig. 7). Den gamla vägsträckningen syns på fler ställen längs utredningsområdet, men dessa delar är omskötta och aktiva om än i mindre utsträckning. Delen av vägen som är aktuell i denna utredning är dock varaktigt övergiven, vilket gör den till en fornlämning.

Antikvarisk bedömning*: Fornlämning.*

Figur 8. Häradsekonomiska kartan från Rikets allmänna kartverks arkiv, år 1905–1911 (J112-91-15A). Färdvägen som påträffades i utredningen sammanfaller väl med den gamla vägsträckningen som syns på kartan.

Område med fossil åkermark L2026:3369

Ett område med fossil åkermark bestående av minst tre röjningsrösen påträffades i en skogskant intill en aktiv åker. Objektet bedöms som övrig kulturhistorisk lämning.

Antikvarisk bedömning: *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Stenindustri L2026:3370

Under utredningens första etapp påträffades en lämning som var mycket svår att kategorisera, varför den först fick benämningen övrig lämning. Efter diskussion med Ronnie Jenssen har lämningen nu identifierats som en stenindustri i form av en makadamslagningsplats. Makadam har tillverkats i

samband med anläggandet av den nuvarande vägen, vilket bör ha skett någon gång under 1900-talets första hälft. Denna bedöms därför som övrig kulturhistorisk lämning.

Antikvarisk bedömning: *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Figur 10. L2026:3370 efter avtorvning, sedd från den västra långsidan.

Figur 9. L2026:3370 efter avtorvning, sedd från den norra kortsidan.

Figur 11. Det centrala partiet av L2026:3370.

Figur 12. Del av vägbanken i L2026:3371.

Kvalitetshöjda lämningar

Totalt blev fyra registrerade lämningar kvalitetshöjda. Två av dessa var registrerade som stensättningsliknande lämningar, en som stensättning och en som husgrund (tab. 2). Stensättningsliknande lämning L1944:1906 och L1944:2182 blev ändrade till ingen antikvarisk bedömning, eftersom de är naturliga formationer. L1944:2182 torvades av delvis för att underlätta denna bedömning. Husgrunden L1944:2074 blev också ändrad till ingen antikvarisk bedömning på grund av att den inte längre finns kvar. Stensättningen L1944:1907, blev kvalitetshöjd i geometrin eftersom inmätningen var något felplacerad.

Tabell 2. Kvalitetshöjda lämningar

Nr	**Beskrivning**	**Kommentar**
L1944:2182	Stensättningsliknande lämning, 3 m diam och 0,1 m h. Övertorvad med talrikt uppstickande stenar. Bevuxen med björk- och rönnsly.	Ändrad till *ingen antikvarisk bedömning* på grund av felregistrering.
L1944:1906	Stensättningsliknande lämning, 4 m diam och 0,1–0,3 m h. Övertorvad med talrikt uppstickande 0,2–0,6 m st stenar. Bevuxen med ett par granar.	Ändrad till *ingen antikvarisk bedömning* på grund av felregistrering.
L1944:2074	Husgrund, delundersökt, 10x8 m (ÖSÖ-VNV) av grova block. Grunden är på sidorna mot S och Ö delvis förstörd. Inuti grunden ligger ett flertal grövre block, samt en hög med ris. Enligt uppgiftslämnare, skall här ha legat ett skjutshåll, där man bytte hästar.	Ändrad till *ingen antikvarisk bedömning*. Finns inte längre kvar.
L1944:1907	Stensättning, närmast rund, 3,5 m diam och 0,2–0,4 m h, där ytterkanten är något högre än det innanförliggande partiet. Övermossad fyllning av uppstickande 0,2–0,9 m st stenar. I SÖ hörnet ett meterlångt jordfast block. Bevuxen med rönn.	Ändrad geometri.

Förslag på vidare åtgärder

Om lämningarna inte kan undantas i exploateringen bör dessa undersökas.

Det är Länsstyrelsen Uppsala län som fattar beslut om vidare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 8395–2025

Länsstyrelsens beslutdatum: 2026-03-19

Länsmuseet Gävleborgs diarienummer: 2026–90/320

Uppdragsnummer KMR: 202600495

Undersökningstid: 16–18 juni 2026

Projektledare: Ida Åhlin

Personal: Linus Eriksson, Ida Åhlin

Fastigheter: Heby Lindsbro 1:68 och Heby Olbo 1:25

Socken: Östervåla

Kommun: Heby

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Dokumentationshandlingar: Förvaras i Länsmuseets Gävleborg arkiv och servrar.

Fynd: Inga fynd påträffades.

Referenser

Holm, Jenny, Qviström, Linda, Söderberg, Sverker 2003. *Väg 272, Lundbo-Östervåla.* Arkeologisk utredning och förundersökning. Väg 272, delen Lundbo-Östervåla (KM 2,5 – KM 8,2) Lindsbro m fl, Östervåla socken, Heby kommun, Uppland, Västmanlands län. RAÄ dnr:421-5182-1994, 421-5532-1995 och 421-2695-1996. UV Uppsala Rapport. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar.

Kartor

Arkiv	**Akt**	**Årtal**	**Åtgärd**
Lantmäterimyndigheternas arkiv	J112-91-15A	1771	Storskifte
Rikets allmänna kartverks arkiv	J112-91-15A	1905–1911	Häradsekonomiska kartan

Bilaga 1. Schakttabell

Tabell 3. Schakt och provgropar

Schakt /grop	Area (m^2)	Djup (m)	Beskrivning	Kommentar
1	16	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
2	9	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
3	15	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
4	12	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
5	12	0,35	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,3 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
6	13	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
7	13	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
8	18	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
9	11	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
10	7	0,35	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,3 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
11	14	0,25	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,2 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*

12	8	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
13	14	0,35	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,3 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
14	14	0,3	Schakt i hagmark. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
15	12	0,25	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,2 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
16	7	0,25	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,2 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
17	16	0,25	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,2 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
18	17	0,25	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,2 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
19	14	0,25	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,2 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
20	18	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,2 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
21	10	0,3	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,25 m omrört lager med matjord, lera, grus och större stenar. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
22	8	0,3	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,25 m omrört lager med matjord, lera, grus, sten och	*Inget av antikvariskt intresse.*

			asfaltsrester. Undergrund glaciallera.	
23	7	0,75	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,3 m omrört lager med matjord, lera, grus, sten och asfaltsrester. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
24	19	0,35	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,25 m omrört lager med matjord, lera, grus och större stenar. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
25	6	0,3	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,25 m omrört lager med matjord, lera, grus och större stenar. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
26	7	0,35	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,3 m omrört lager med matjord, lera, grus, sten och asfaltsrester. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
27	7	0,3	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,25 m omrört lager med matjord, lera, grus, sten och asfaltsrester. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
28	5	0,35	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,3 m omrört lager med matjord, lera, grus, sten och asfaltsrester. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
29	5	0,3	Schakt vid vägkant. Gräsvall över 0,25 m omrört lager med matjord, lera, grus, sten och asfaltsrester. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
30	15	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*

31	12	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
32	20	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
33	10	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
34	11	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
35	7	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
36	4	0,3	Schakt i plogat potatisland. Matjord 0,3 m. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
37	5	0,3	Schakt i plogat potatisland. Matjord 0,3 m. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
38	13	0,3	Schakt i gräsmatta. Gräsvall över 0,25 m matjord. Undergrund glaciallera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
39	13	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
40	24	0,3	Schakt i slagen åker. Gräsvall över 0,25 m matjord, undergrund melerad lera.	*Inget av antikvariskt intresse.*
41	0,06	0,05	Provgrop i skogsmark. Mossa och brunjord över häll.	*Inget av antikvariskt intresse.*
42	0,06	0,05	Provgrop i skogsmark. Mossa och brunjord över häll.	*Inget av antikvariskt intresse.*

43	0,06	0,05–0,1	Provgrop i skogsmark. Mossa och brunjord över häll.	*Inget av antikvariskt intresse.*

LÄNSMUSEET
GÄVLEBORG

Länsmuseet Gävleborg, Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle. lansmuseetgavleborg.se